

Dona, territori i societat (Una anàlisi des de la geografia del gènere)

Joana Maria Seguí Pons, Joana Maria Petrus Bey*

Résumé / Abstract / Resumen / Resum

En novembre 1991 un séminaire a été organisé à l'Université des Îles Baléares sur le sujet «Femme, territoire et société». Le but du séminaire, à caractère pluridisciplinaire, était d'approcher le milieu universitaire en particulier et le public en général, à une ligne très actuelle dans la recherche géographique, celle de la géographie du genre, qui étudie les inégalités socio-spatiales et de l'environnement dérivées des rôles différents des hommes et des femmes dans nos sociétés.

A seminar on «Women, Territory and Society» was organized by the University of the Balearic Islands at Palma de Mallorca on November 1991. This interdisciplinary seminar aimed to present to the university audience as well as to the general public the gender approach in geography, one of the most promising lines in current geographical research; this approach wants to explore the socio-spatial and environmental inequalities derived from the different roles that women and men are assigned in our societies.

Durante el mes de noviembre de 1991 se celebró en la Universidad de las Islas Baleares (Palma de Mallorca) un seminario sobre «Mujer, territorio y sociedad». El objetivo del seminario —que tuvo un carácter interdisciplinario— era presentar al mundo universitario y al público en general el

* Departament de Ciències de la Terra, Universitat de les Illes Balears, Palma de Mallorca.

enfoque de género en geografía. Esta línea de investigación es una de las de mayor actualidad en geografía y estudia las desigualdades socio-espaciales y ambientales derivadas de los diferentes papeles que la sociedad asigna a hombre y mujeres.

* * *

El mes de novembre de 1991 es va celebrar a la Universitat de les Illes Balears (Palma de Mallorca) un seminari sobre «Dona, territori i societat». El propòsit del seminari –que va tenir un caràcter multidisciplinari– era apropar al món universitari, en particular, i al públic, en general, una de les línies més actuals en el camp de la investigació geogràfica, la de geografia i gènere, que estudia les desigualtats sòcio-espacials i ambientals derivades dels diferents papers que la societat assigna a homes i dones.

Els dies 27 i 28 de novembre de 1991 es va celebrar a la Universitat de les Illes Balears (UIB), a Palma de Mallorca, el seminari «Dona, territori i societat (Una anàlisi des de la geografia del gènere)».

De l'organització s'encarregà el Departament de Ciències de la Terra (UIB). Els organismes que hi col·laboraren foren: l'Institut de la Dona del Ministeri d'Afers Socials, l'associació universitària DUS (Dona, Universitat i Societat) i l'Institut de Ciències de l'Educació (UIB).

Aquest seminari neix amb el propòsit d'apropar al món universitari, en particular, i al públic, en general, una de les línies més actuals i interessants en el camp de la investigació geogràfica, el de la geografia i el gènere, preocupada per l'estudi de les desigualtats sòcio-espacials i ambientals derivades dels diferents papers que la societat assigna a homes i dones.

El seminari va tenir un caràcter multidisciplinari, ja que hi participaren professors de distintes universitats i de diversos àmbits científics, destacats per les seves aportacions a aquest camp d'estudi. Comptarem amb la presència de Maria Dolors Garcia Ramon, catedràtica de Geografia Humana de la Universitat Autònoma de Barcelona, i una de les científiques espanyoles que més esforços ha dedicat als estudis de gènere des del camp de la geografia. Ella inaugurarà les sessions amb la conferència *Dona, espai i medi*. Així mateix hi participà Mercè Vilanova, catedràtica d'Història de la Universitat de Barcelona i coordinadora de la revista *Historia Oral*, qui desenvolupà la seva exposició sobre *Analfabetisme i gènere a Barcelona durant els anys trenta*. En les tres ponències relacionades amb la dona i la seva activitat laboral en zones rurals intervingueren Antoni Tulla, catedràtic de Geografia Humana

na de la Universitat Autònoma de Barcelona, que exposà el seu treball *Donà i agricultura de muntanya*; Gemma Cànovcs, professora de Geografia Humana de la mateixa universitat, pronuncià la conferència titulada *Família i treball de la dona en l'agricultura*, i Ana Sabatè Martínez, professora de Geografia Humana de la Universitat Complutense de Madrid, analitzà el *Trabajo, género y diversificación económica en las zonas rurales*.

Tres ponències versaren sobre la relació entre la dona i els espais urbans. Aurora García Ballesteros, catedràtica de Geografia Humana de la Universitat Complutense de Madrid, i també una de les geògrafes que inicià a Espanya aquest tipus d'estudis en la nostra disciplina, desenvolupà una conferència sobre *Mujer y espacio urbano*. Les altres dues ponències se centraren en la ciutat de Palma: la d'Antònia Ripoll, professora de Geografia de la Universitat de les Illes Balears, amb el títol *Distribució espacial de la immigració femenina a Palma*, i la que presentaren Joana Maria Seguí, professora de Geografia Humana, i Joana Maria Petrus, professora d'Anàlisi Geogràfica Regional, ambdues de la mateixa universitat, titulada *La distribució de l'activitat femenina en una ciutat mitjana: Palma*.

El seminari «Dona, territori i societat (Una anàlisi des de la geografia del gènere)» ens ha aprofitat a un coneixement de la geografia, i per tant de la realitat, molt més complex, més estereoscòpic, ja que la major part de vegades aquesta visió no sol adoptar-se en els estudis, tinguin o no aquests un caràcter espacial. Preferentment s'analitzen xifres on el comportament masculí és el que marca la pauta, i, en canvi, s'amaguen les diferències que aquest manté amb el comportament femení.

Bàsicament, des de l'òptica de la geografia el seminari es va centrar en dos tipus de qüestions: les de caràcter teòric i metodològic i les relacionades amb l'activitat laboral de la dona.

Els aspectes principals que es tractaren foren:

- Els lligams existents entre l'esfera de la producció i la de la reproducció. Les relacions de gènere es troben freqüentment més vinculades a les estructures socials que a les variables econòmiques.

- El problema de les fonts per als estudis de gènere, la revisió de les estadístiques oficials i la problemàtica de la seva anàlisi en profunditat.

- La subestimació del treball de la dona a partir de les estadístiques oficials, ja que la relació de la dona amb l'activitat laboral presenta formes menys convencionals que la de l'home. Per tant, el treball a temps parcial, l'economia submergida o el treball domèstic remunerat no apareixen com a modalitats de treball en sentit estricte, és a dir, a temps complet, a la major part de les estadístiques oficials.

- La necessitat d'utilitzar alternatives a l'estadística oficial que permetin interpretar la realitat de forma més complexa a fi de procedir a l'elaboració de generalit-

zacions. En aquest sentit s'ha emfasitzat la importància de l'enquesta, tant per part dels geògrafs com per part dels sociòlegs i els historiadors. L'enquesta recull, precisament, la relació entre les esferes de la producció i la reproducció.

– La necessitat d'utilitzar una paradigma no econòmic, sinó que tingui en compte altres paràmetres, com el temporal, i la definició del sentit propi del temps. Els paràmetres econòmics no són sovint suficients per explicar aspectes com, per exemple, la situació de la dona, la situació de la població subdesenvolupada, la de la població rural o fins i tot la de la població jubilada. Com assenyala M. Ángeles Durán, «les estadístiques són com la llum, creen ombres».

– La necessitat de combinar, per tant, els enfocaments quantitius amb els qualitius.

– Assenyalar també com les ponències relacionades amb l'activitat de la dona se centraren tant en el medi urbà com en el rural.

També s'analitzà la importància de l'*alfabetització* de la dona i el *rol* que aquesta desenvolupà en els anys trenta a Espanya i el que fa en l'actualitat, havent utilitzat com a font d'investigació la història oral.

Es tractaren també de forma polèmica, provocadora i crítica, les diferències entre els *espais públics* i els *espais privats*, o el que s'anomena la geografia dels espais mínims.